

Författarens kommentar (2007)

Uppsatsen om "*Pojkarne*" skrevs i lättsinnig glädje över att ha hittat ett nytt betydelseskikt i en ouppmärksamman Rydbergs-text. Om jag idag försöker plocka ut dess möjligen användbara kärna blir det så här:

I.

Stycket är skrivet i en situation där Rydberg inte på fyra år ägnat sig åt diktning – fränsett den just levererade översättningen av *Loreley*. Under dessa år har en drastisk förändring skett i det svenska litterära landskapet, realism och prosa har tagit över, medan poesins ställning har blivit svag och omtvistad (vilket också tematiseras i Snoilskys *Poesins vandring*, publicerad samma månad som "*Pojkarne*").

Rydberg reagerar på läget genom att skriva i en för honom ny genre, en kort prosaberättelse som i mångt och mycket uppfyller realismens krav. Både vad gäller formen och det språkliga innehållet.

II.

Jag tvivlar inte på att stycket bygger på ett barndomsminne. Men som alltid hos Rydberg har skrivsituationen satt sitt avtryck på texten. Det sker redan i anslaget, där "vaktmästaren i storskolan" speglar den Rydberg som just avslutat en jobbig termin på Stockholms högskola, kommit ut i ledigheten och det litterära skapandet, och därvid får syn på "pojken" långt ner längs minnets gata. Men jag menar att stycket också kommit att få ett mer uttalat metalitterärt innehåll och att landshövdingens rannsakan av pojkens läsvanor och moraliska status blir en spegling av "kraven från åttitalet", så som Rydberg upplevde dem. Kraven kan slagordsmässigt sammanfattas med orden "Sanning och Verklighet". I "*Pojkarne*" demonstrerar Rydberg sin förmåga till "verklighet", att skriva realistiskt; men "sanningen" – kravet att modigt angripa

samhällslögnen – är svårare. Landshövdingens predikan för gossen om vikten att tala sanning blir i min läsning riktad även till den vuxne författaren, den pekar så att säga ut vägen upp mot "bastionen Gustavus Adolphus", upp mot kamp- och offerpositionen. Samtidigt som – och det är väl det mest spekulativa påståendet i min uppsats – texten (eller undertexten) med hjälp av Karsus och Moderus diskret tycks underminera denna moral och antyda att saken åtminstone tål att ytterligare tänka på.

III.

Sedan uppsatsen skrevs har jag kunnat datera "*Pojkarne*" mer exakt – av Susen Rydbergs brev till Emma Irene Åström 5.12 1886 (Åbo akademis bibliotek) framgår att stycket skrevs 3-4 december, sedan terminens föreläsningar avslutats 30 november. Mina spekulationer om att landshövdingens angrepp på "pigpoesi" skulle ha samband med Rydbergs tänkta inlägg i striden kring *Poesiens vandring* var alltså felaktiga (Wirséns replik till Snoilsky kom först 15.12); för övrigt är ju ord på "pig-" allt för vanliga tillmälen för att man skall kunna dra några slutsatser. Att det nyskapade och märkvärdiga "båtsmanspoesi" pekar på dikten om mannen i båten (*Loreley*) tror jag dock fortfarande (SAOB redovisar ingen liknande pejorativ användning av ordet "båtsman"), även om termen "efterromantik" borde ha undvikits i sammanhanget.

Tore Lund 12 mars 2007